עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הל' טו סמג לאוין שלא:
יט ב מיי' פי"ב מהל' פסולי המוקדשין הל' יג:
כ ג מיי' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הל' יד:
כא ד מיי' פ"א מהל' בכורות הל' יג [טוש"ע י"ד סימן שו סעיף יב]:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] רש"י ד"ה ויפסל הואיל ועבר עליו ואיחרו. נ"ב עי' טורי אבן ויד דוד ופ"י:

רבינו חננאל

מנהני מילי, מי שידור ולא ישלים עובר בבל תאחר, שנאמר כי תדור נדר, וכתוב אחר אומר ואם נדר או נדבה, מה זה הנדר נדבה עמו אף זה הנדר נדבה עמו. הוה ליה לקרא למיכתב כי תדור נדר ודיו, למה ליה למכתב לי"י אלהיך, אלא כל דבר שיתן אדם לי"י, לרבות הדמין, כגון אם יאמר אדם דמי עלי חייב לשלם דמי שווין. אבל אם יאמר אדם ערכי עלי, בן נאה בין כעור מעריכין אותו כפי שניו, כדכתיב מבן עשרים ועד בן ששים, ערכו של זכר נ' שקל כסף בשקל הקודש. והחרמין, כדכתיב אך כל חרם אשר יחרים וגו'. וההקדישות כמשמען. לא תאחר לשלמו, הוא הנדר עצמו ולא חליפין, כלומר אינו עובר בחליפין, ואוקימנה חליפי עולה ושלמים, וכגון שנדר עולה או שלמים והפריש קודם חג המצות, ועברו חג המצות וחג השבועות ולא הקריבן, ואחר חג השבועות נפל בהן מום וחיללו על אחרים ואמר אלו חליפי אלו, ועבר חג הסוכות ולא הקריב אילו שהועמדו תחת הבעלי מום. הייתם אומרים מאחר שאילו מכח הראשונים הם באים, כמי שעברו עליהן ג' רגלים דמו וליחייב בבל תאחר, קמ"ל. כי דרוש ידרשנו, אלו חטאות ואשמות עולה ושלמים. לה' אלהיך, אלו צדקות ומעשרות בכור ובכורים. מעמך, זה לקט שכחה ופאה. והיה בך חטא, ולא בקרבנך חטא. כלומר, הקרבן המאוחר זמן, כשר הוא. ואקשינן האי סברא מדאחרים נפקא, דתניא יכול יהא בכור שעברה שנתו פסול כפסולי המוקדשים, ת"ל ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך וגו', מקיש בכור למעשר, מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה, אף בכור אינו נפסל משנה לחברתה. כלומר כיון דכתיב לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה, אם עבר שנתו נפסל, מקיש בכור למעשר, מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה, אף בכור נמי אינו נפסל משנה לחברתה. ופרקינן הני מילי שאינו נפסל מאוחר זמן בכור דלאו[ו] בר הרצאה הוא, אבל קדשין וכיוצא בהן דבני הרצאה נינהו, אימא לא לירצו, קמ"ל בך חטא ולא בקרבנך חטא.

כפסח דמו קמ"ל מנהני מילי דתנו רבנן [1]כי תדור נדר אין לי אלא נדר נדבה מנין נאמר כאן נדר ונאמר להלן (א) [2]אם נדר או נדבה מה להלן נדבה עמו אף כאן נדבה עמו לה' אלהיך אלו הדמין הערכין והחרמין וההקדשות לא תאחר לשלמו הוא ולא חילופיו כי דרוש ידרשנו [א]אלו חטאות ואשמות עולות ושלמים ה' אלהיך אלו צדקות ומעשרות ובכור מעמך [ב]זה לקט שכחה ופאה והיה בך חטא [א]ולא בקרבנך חטא אמר מר לא תאחר לשלמו הוא ולא חילופיו חילופי מאי אי חילופי עולה ושלמים מקרב קרבי אי חילופי חטאת למיתה אזלא אלא מאי חילופיו חילופי תודה דתני [ג]רבי חייא [ב]תודה שנתערבה בתמורתה ומתה אחת מהן חברתה אין לה תקנה היכי ליעביד ליקרבה וליקריב לחם בהדה דלמא תמורה היא ליקרבה בלא לחם דלמא תודה היא והא כיון דלאו בת הקרבה היא קרא למעוטי למה לי אמר רב ששת לעולם למעוטי חילופי עולה ושלמים והכא במאי עסקינן [ג]כגון שעברו עליו שני רגלים והומם וחיללו על אחר ועבר עליו רגל אחד סלקא דעתך אמינא הואיל ומכח קמא קאתי כמאן דעברו עליו ג' רגלים דמי קמ"ל ולרבי מאיר דאמר כיון שעבר עליו רגל א' עובר בבל תאחר מאי איכא למימר אמר רבא הכא במאי עסקינן כגון שהומם בתוך הרגל וחיללו (ב) ועבר עליו הרגל סלקא דעתך אמינא הואיל ומכח קמא קאתי כמאן דעבר עליה כוליה רגל דמי קמ"ל והיה בך חטא ולא בקרבנך חטא והא מהכא נפקא מדאחרים נפקא דתניא [ד]אחרים אומרים יכול יהא בכור שעברה שנתו כפסולי המוקדשין ויפסל תלמוד לומר [3]ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך מקיש בכור למעשר מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה [ה]אף בכור אינו נפסל משנה לחברתה איצטריך סלקא דעתך אמינא הני מילי בכור דלאו בר הרצאה הוא אבל קדשים דבני הרצאה נינהו אימא לא לירצו קא משמע לן ואכתי
מדבן

שנתו וזמנו וחד לעברה (ו) שנתו ולא זמנו וחד ללא עברה לא שנתו ולא זמנו ומיהו ההוא נמי יש ליישב דאיירי במותר הפסח שדרך התנאים שמסמיכין אחד קרא אע"ג דנפקי מתרי קראי כדאשכחן בפרק אלו מציאות (ב"מ ד' ל.) גבי והתעלמת מהם דדריש מיניה כהן והוא בבית הקברות זקן ואינו לפי כבודו או שיתה שלו מרובה משל חבירו אע"ג דנפקי מתרי קראי דלא אתי קרא אלא לחד כדמסיק התם[א] וכן פ"ק דחגיגה (דף ז.) רגלים פרט לבעלי קבין[ב] והאי קרא גופיה דאם כשב דרשינן ליה בפרק מי שהיה טמא (פסחים צו: ושם) לרבות תמורת הפסח אחר הפסח שקרבה שלמים ומוקי לה בנמצא אחר שחיטה והמיר בו אחר שחיטה וקרא אסמכתא בעלמא דפשיטא היא[ג] ולא צריכא קרא: **ונאמר** להלן אם נדר או נדבה. הוה מצי לאתויי מהאי ענינא גופיה דכתיב ביה (דברים כג) כאשר נדרת נדבה[ד]: **ערכין** וחרמין והקדשות. בכולהו כתיב לה' גבי ערכין כתיב בערכך נפשות לה' (ויקרא כז) ובחרמין כתיב (שם) קדש קדשים הוא לה' וגבי חרמי כהן נמי דריש ליה בבכורות בר"פ כל פסולי המוקדשים (ד' לג.) ובהקדשות כתיב (שם) איש כי יקדיש את ביתו קדש לה' וא"ת מהאי טעמא נמי תיפוק ליה חטאת ואשם ועולה ושלמים כדדרשינן נמי לקמן בשמעתין מדכתיב לה' אלהיך בקרא דמוצא שפתיך תשמור וי"ל[ט] [דלקמן דאית ליה קרא אחרינא לקדשי בדק הבית מאשר דברת מוקי ליה קרא דלה' אלהיך לחטאות ואשמות דמסתבר אבל הכא] אי לאו דכתיב דרוש ידרשנו בחטאת ואשם הוה מוקמינן בהו האי קרא ולא הוה שמעינן ערכין חרמין והקדשות[ה] [וליכא למלפינהו נמי מדרוש ידרשנו דלא משמע אלא שבא על חטא[ו]]: **אלו** חטאות ואשמות. שהן נדרשין ממך שהרי הם מוטלין חובה עליך ועולות ושלמים כגון עולת ראיה ושלמי חגיגה שהם חובה דאלו נדרים ונדבות מכי תדור נדר נפקי ותימה שלמי חגיגה וראיה זמנא קביעא להו דעבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו וא"כ אם אקרביה אקרביה וכו' כדאקשינן לעיל גבי פסח וי"ל דמ"מ היכא דהופרשו ולא הקריבם קאי עלייהו בבל תאחר כיון שלא נפסלו בכך וי"מ דנפקא להו חטאת מדכתיב לשון דרישה גבי חטאת דכתיב (ויקרא י) דרש דרש משה ואשם עולה ושלמים דאיתקוש בהיקישא דזאת התורה בסוף התודה (מנחות דף פג: ושם) ולא יתכן דא"כ נדרים ונדבות נמי ובכור ומעשר ופסח נמי תיפוק מהתם דכולהו איתקוש: **ומעשרות** ובכור.[ז] מעשר ובכור מכי דרוש ידרשנו לא נפקא דלא דמי חיובא דידהו לחיובא דחטאת ואשם דאי לית ליה בכור ומעשר לא מיחייב בהו[ח] ופסח לא גרסינן הכא דאי בשלמי פסח כרב ששת מהיכא דנפקא שלמים נפקא להו[ט] ומיהו יש לחלק: **אי** חליפי חטאת למיתה אזלא. ואי חליפי אשם לרעייה אזלא דקי"ל (נזיר כה:) כל שבחטאת מתה באשם רועה ולר"ת דמפרש[י] דמן הדין באשם קרב עולה א"כ מקרב קרבי: **שהומם** בתוך הרגל. ואין בל תאחר אלא בכל הרגל: **מה** מעשר אינו נפסל משנה לחברתה. פירש בקונטרס דכתיב מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך אם שהה מעשרות שנה ראשונה ושניה ואפילו למאי דפרישית לעיל דאיכא בבל תאחר במעשר שהופרש ולא נתנו וקרא דשנת הביעור אצטריך לאותו שלא הופרש מ"מ בכולהו משתעי קרא דמתבער[י] וקצת תימה בכולה שמעתין מהיכא תיתי לן דנפסל דאיצטריך קרא דאינו נפסל וכן אותו בלא ירצה ואין מאחר נדרו בלא ירצה למה לי[יא]: **קדשים** דבני הרצאה נינהו. דעולה מכפרת על חייבי עשה כדאמרינן בפרק קמא דזבחים (דף ז: ושם):

כפסח דמו. וברגל ראשון יעבור עליהן: **מנא הני מילי.** דאכל הנך דתניא במתניתא לעיל איכא בל תאחר: **נדר.** הרי עלי: **נדבה.** הרי זו: **נאמר להלן נדר ואם נדר או נדבה וגו': אלו הדמין והערכין כו'.** שהן קדשי בדק הבית וכולן לה' ואין לכהנים בהן כלום: **הוא ולא חילופיו.** עליו אתה עובר ולא על חילופיו ולקמיה מפרש לה: **אלו חטאות ואשמות.** שהן נדרשין ממך שהרי חובה הם מוטלין עליך: **ועולות ושלמים.** כגון עולת ראיה ושלמי חגיגה שהן חובה דאלו דנדר ונדבה ברישא דקרא כתיבי וה"ה נמי לבכור (ה) ולמעשר ופסח שהן חובה: **ה' אלהיך אלו צדקות ומעשרות.** דהא קרא יתירא הוא דהוה ליה למכתב כי דרוש ידרשנו וכבר ה' כתוב למעלה במקרא נדרוש ביה לאתויי צדקות ומעשרות (ג) שכתוב בהן שם זה ולך תהיה צדקה לפני ה' אלהיך (דברים כד) ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך (שם יד): **מעמך זה לקט שכחה ופאה.** שהן חלקו של עני דכתיב ביה את העני עמך (שמות כב): **ולא בקרבנך חטא.** אין הקרבן נפסל בכך: **חילופי עולה.** כגון אבדה והפריש אחרת תחתיה (ד) נמצאת הראשונה ונתכפר בה: **מקרב קרבי.** וכיון דקרבה הרי היא קרבן לעצמה ולשלמו קרינא ביה: **חילופי חטאת.** שכיפרו בעליה מחמש חטאות המתות היא ופשיטא דלא עבר עליה בבל תאחר: **חילופי תודה.** וכגון שנתערבה בראשונה וקי"ל[ו] על זבח התודה חלות [ויקרא ז] התודה טעונה לחם ולא חליפתה ולא תמורתה טעונין לחם: **ומתה אחת מהן.** שאם היו שתיהן קיימות מביאן ומביא ארבעים חלות כמשפט התודה ואומר הרי הלחם הזה לשם אותה שהיא תודה ושחיטת התודה תקדש ארבעים כמשפטה אבל מתה אין לחברתה תקנה[ז] והיכי[ח] ממעט קרא מבל תאחר: **וחללו על אחר.** אמר זה תחת זה ובעל מום יוצא לחולין: **סלקא דעתך כו'.** והכי קאמר קרא אם על האחד עבר זמן איחור חייב ולא שיצטרפו הוא וחילופיו לג' רגלים: **שעברה שנתו.** מלותו בתוך שנתו שנאמר (דברים טו) לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה: **כפסולי המוקדשים.** כבעל מום: **ויפסל.** הואיל ועבר עליו ואיחרו [א] שהרי אין שנה בלא שלשה רגלים ברוב שנים: **מקיש בכור למעשר.** במעשר דגן קא משתעי קרא: **מה מעשר אינו נפסל כו'.** דכתיב (שם יד) מקצה שלש שנים וגו' אם שהה מעשרותיו שנה ראשונה ושניה: (ה) **הרצאה.** אם לכפרה אם לדורון: **אימא לא נירצו.** מאחר שהביאן בעבירה:
אותו

מסורת הש"ס

א) [נדרים ז.], ב) [לקמן ו: נדרים ז.], ג) [מנחות פ:], ד) תמורה כא: [זבחים כט: תוספתא סנהדרין פ"ג ה"ג], ה) [עי' מהרש"א על תוס' ד"ה ומעשרות], ו) [מנחות עט:], ז) [ל"ל והכי], ח) בס"א: ולהכי, ט) ת"י, י) [פסחים עג. ד"ה אשם].

תורה אור השלם

1. כי תדר נדר לי"י אלהיך לא תאחר לשלמו כי דרש ידרשנו י"י אלהיך מעמך והיה בך חטא: דברים כג כב

2. ואם נדר או נדבה זבח קרבנו ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת והנותר ממנו יאכל: ויקרא ז טז

3. ואכלת לפני י"י אלהיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך למען תלמד ליראה את י"י אלהיך כל הימים: דברים יד כג

הגהות הב"ח

(א) גמ' ונאמר להלן נדר ואם נדר או נדבה: (ב) שם שהומם בתוך הרגל וחיללו על אחר ועבר עליו הרגל: (ג) רש"י ד"ה ה' אלהיך כו' לדקות ומעשרות ובכור שכתוב בהן כו' מעשר דגנך ובכורות בקרך וצאנך והס"ד: (ד) שם ד"ה חילופי עולה כו' ונתכפר בה ואח"כ נמצאת הראשונה: (ה) שם ד"ה הרצאה אם לכפרה ניחוה: (ו) תוס' ד"ה שנתו וזמנו וחד לעברה זמנו ולא שנתו וחד ללא עברה:

מוסף רש"י

ולא בקרבנך חטא. שאם איחרו אינו נפסל, והיה בך כתיב דקרא דלא תאחר לשלמו הוא (זבחים כט:). יהא בכור שעברה שנתו. וזהו איחור דכתיב לפני ה' תאכלנו שנה בשנה, כפסולי המוקדשין, כאילו נפל בו מום (זבחים כט.). ויפסל. מהקרבה הואיל וכתיב שנה בשנה (תמורה כא:). מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה. שהרי בשלישית זמן ביעור לבער כל המעשרות מן הבית ולהתוודות דכתיב מקץ שלש שנים תוציא (זבחים כט.). דלאו בר הרצאה הוא. אינו בא לכפר (שם). אבל קדשים. כגון עולה שמכפרת על עשה ושלמים שמביאין לדורון ליתן שלום בין ישראל לאביהם שבשמים ואימא הואיל ואיחרו בא בעבירה הוא ולא לירצו, קמ"ל (שם).

מוסף תוספות

א. דקרא לא אתי אלא לזקן ואינה לפי כבודו. תוס' זבחים ט. ד"ה ושלמים. ב. דמפעמים נפקא. תוס' חגיגה ג. ד"ה מפעמים. ג. הא מותר הפסח הוא, ונפקא לן מזבחת פסח דמותר הפסח אחר חצות קרב שלמים, כדאמרן באלו דברים (פסחים ע, ב), ותמורתו כל שכן דקריבה, דלא עדיפא מיניה. רש"י פסחים עו: ד. י"ל דההיא באפרשיה ולא אקרביה דהכין מוקמינן ליה לקמן והכא דאמר ולא אפרשיה, ובנדר כעין נדבה קאמר כגון דאמר הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריותה דהכין אוקימנא לה לקמן. רשב"א. ה. דודאי מקרא דלה' אלהיך טפי משמע מניה חטאות ואשמות עולות ושלמים שהן קרבן לגבוה מדמין וערכין וחרמין והקדשות שאינן קרבן ומשום הכי אלו מפקינן מלה' אלקיך דכתיב בהאי קרא חטאות ואשמות תו לית לן דמין וערכין ואינך וכיון דחזינן דמכי דרוש ידרשנו נפקי חטאות ואשמות פש לן לה' אלקיך לדמין וערכין. מי' מהרש"א. ו. פי' דבהו שייך דרישה דהוה קדשי מזבח וחמירי. ריטב"א. ז. רש"י לא גריס בכור ומעשר דמכי דרוש ידרשנו נפקי, ונראה דגרסינן דהכי ידרשנו שפיר. תוס' הרא"ש. ח. אבל חטאת ואשם הוא לא דחינן דאפילו לית להו הבהמה מחוייב לקנות בהמה ולהביאה. שם. ט. דשלמים הבאים מחמת פסח בכלל שלמים. שם. י. מ"מ אף על גב דקרא דביעור לא אצטריך אלא ללא אפרשיה אפי' הכי אפרשיה לא נפיק מכללא דקרא בכללו קאמר אלא דלא אצטריך עקירה אלא משום דלא אפרשיה. מי' מהרש"א. יא. וי"ל דאיכא שום דרשא למיפסליה אי לאו הני קראי. תוס' הרא"ש. וי"ל שיפסל באיחור כמו באיחור זמן קרבן הבא כבש והביאו לאחר שנתו. ש"מ וזבחים כט.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מסורת הש"ס

א) זבחים כט., ב) זבחים שם: סנהדרין כב., ג) [נדרים ז.], ד) יבמות קו. קדושין מט: ב"ב מח. ערכין כא., ה) [חולין קלט.], ו) מגילה ח. קינין פ"א מ"א חולין קלט., ז) [תמורה יח: ע"ש], ח) עדיות פ"ז מ"ו תמורה יח., ט) [תמורה שם], י) [צו פרשה ח], כ) [עירובין נו.], ל) [כ"ל הכותב פו.], מ) ת"י, נ) [וע"ע תוס' ב"ב מח. ד"ה יקריב],

גמרא

מדבן עזאי נפקא דתניא[א] בן עזאי אומר [1]אותו מה ת"ל לפי שנא' [2]לא תאחר לשלמו שומע אני אף מאחר נדרו בבל ירצה ת"ל אותו אותו בלא ירצה [א]ואין מאחר נדרו בלא ירצה אלא בך חטא ולא באשתך חטא סד"א הואיל וא"ר יוחנן ואי תימא ר' אלעזר [ב]אין אשתו של אדם מתה אא"כ מבקשין ממנו ממון ואין לו שנאמר [3]אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיך אימא בהאי עון דבל תאחר נמי אשתו מתה קמ"ל ת"ר [4]מוצא שפתיך זו מצות עשה תשמור זו מצות לא תעשה ועשית [ב]אזהרה לב"ד שיעשוך כאשר נדרת זה נדר לה' אלהיך אלו חטאות ואשמות עולות ושלמים נדבה כמשמעו אשר דברת אלו קדשי בדק הבית בפיך [ג]זו צדקה אמר מר מוצא שפתיך זו מצות עשה למה לי [5]מובאת שמה והבאתם שמה נפקא תשמור זו מצות לא תעשה למה לי מלא תאחר לשלמו נפקא ועשית אזהרה לב"ד שיעשוך למה לי מיקריב אותו נפקא דתניא[ד] [6]יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול בעל כרחו ת"ל לרצונו הא כיצד [ג]כופין אותו עד שיאמר רוצה אני [ד]חד דאמר ולא אפריש וחד אפריש ולא אקריב וצריכא דאי אשמעינן אמר ולא אפריש משום דלא קיימיה לדיבוריה אבל אפריש ולא אקריב אימא [ה]כל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה צריכא ואי אשמעינן אפריש ולא אקריב דקא משהי ליה גביה אבל אמר ולא אפריש אימא דיבורא לא כלום הוא צריכא ומי מצית אמרת דאמר ולא אפריש והא נדבה כתיבא ותנן [ו][ה]אי זהו נדר האומר הרי עלי עולה ואי זו היא נדבה האומר הרי זו עולה ומה בין נדר לנדבה נדר מת או נגנב חייב באחריותו נדבה מתה או נגנבה אינו חייב באחריותה אמר רבא משכחת לה כגון [ו]דאמר הרי עלי עולה על מנת שאיני חייב באחריותה בפיך זו צדקה אמר רבא [ז]וצדקה מיחייב עלה לאלתר מ"ט דהא קיימי עניים פשיטא מהו דתימא כיון דבענייניא דקרבנות כתיבא עד דעברי עלה ג' רגלים כקרבנות קמ"ל התם הוא דתלינהו רחמנא ברגלים אבל הכא לא דהא שכיחי עניים אמר רבא [ז][ח]כיון שעבר עליו רגל אחד עובר בעשה מיתיבי [ח]העיד ר' יהושע ור' פפיים [ט]על ולד שלמים שיקרב שלמים אמר ר' פפיים אני מעיד שהיתה לנו פרה של זבחי שלמים ואכלנוה בפסח ואכלנו ולדה שלמים בחג בשלמא בפסח לא אקרבוה אימור דמחוסר זמן הוה אלא ולדה בעצרת היכי משהי לה ועברי עליה בעשה אמר רב זביד משמיה דרבא [ט]כגון שהיה

רש"י

אותו מה ת"ל. בתורת כהנים[י] תני לה גבי פיגול לא ירצה המקריב אותו לא יחשב: מוצא שפתיך זו מצות עשה. דמסתמא הכי אמר קרא מוצא שפתיך קיים: תשמור זו מצות לא תעשה. שלא תאחר כדר' אבין א"ר אילעי כל מקום שנאמר השמר פן ואל כו' [כ](מנחות דף לט:): ועשית. על כרחך מכאן אזהרה לב"ד לכוף: לה' אלהיך. קרא יתירא הוא לדרשה לרבות דבר שבחובה: בפיך זו צדקה. קרא יתירא דריש: יקריב אותו אל פתח אהל מועד. יקריב אותו קרא יתירא הוא דהא כתיב ברישיה יקריבנו: חד דאמר. עלי ולא אפרשה: והא נדבה כתיבא. ובקרא דבל תאחר נמי רבינן ליה בגזירה שוה: מת או נגנב. אם הפרישו לאחר זמן: משכחת לה. דאמר ולא הפריש והויא נדבה: כגון דאמר הרי עלי עולה על מנת. שכשאפרישנה לא אתחייב באחריותה: כיון דבענייניא דקרבנות כתיבא. לבל תאחר: עובר בעשה. על הקרבן דכתיב ובאת שמה והבאתם: על ולד שלמים. שהפריש בהמה מעוברת או עיברה לאחר הקדישה: מחוסר זמן. שמא לא עברו עליו שמונה ימים: שהיה

תוספות

מדבן עזאי נפקא. בסוף פ"ב דזבחים (דף כט.) פליג ר' אלעזר אבן עזאי ודריש דאותו בזבח הוא מדבר ואינו מדבר בכהן [א] אבל רוצה ליישב כאן אליבא דבן עזאי וכולה סוגיא מסיק התם כמו בשמעתין וק"ק שהרי התם דוחק לייש מילתא דאחרים אליבא דבן עזאי ובתמורה בסוף אלו קדשים (דף כא: ושם) גבי ר' יוסי היה אומר ג' דברים משום ג' זקנים משמע דבן עזאי דמוקי היקישא דמעשר לבכור מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה אף מעשר אינו נאכל אלא לפנים מן החומה לית ליה דאחרים וקאמר ולרבנן דמפקי ליה לטעמא אחרינא בכור שאינו נפסל משנה לחברתה מנא להו ומיהו אין לחוש אם הש"ס הולך ומיישב בכל ענין:

אא"כ מבקשים ממנו ממון ואין לו. בסוף פרק שני דזבחים (דף כט:) פי' בקונט' ממון של גזל אבל נרא' דמיירי בנדר כדמוכח בפרק במה מדליקין (שבת דף לב: ושם) דתניא ר' נתן אומר בעון נדרים מתה אשתו של אדם שנאמר אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיך והא דדריש הכא בך חטא ולא באשתך חטא מיירי במשלם אח"כ [ב] אלא שעבר בבל תאחר [ג]: זו מצות עשה. דכתיב והיוצא מפיכם תעשו (במדבר לב):

תשמור זו מצות לא תעשה. תימה הא אמרינן בפ' המוצא תפילין (עירובין דף צו. ושם) גבי הא דמוקים ושמרת את החקה הזאת [א] דמוקי ר"ע בפסח דאפ"ה פסח זו מצות עשה משום דהשמר דעשה עשה [ד] וכן בפרק בתרא דיומא (דף פא.) גבי הא דאמר ר"ל מפני מה לא נאמר אזהרה בעינוי משום דלא אפשר דהיכי ליכתוב ופריך ולכתוב השמר בעינוי ומשני השמר דעשה עשה והאי נמי השמר דעשה הוא שישלם מה שנדר ועשה מוצא שפתיך וי"ל דתפלין לאחר שקיעת החמה דקאי אעשה דהנחת תפלין הוי עשה אבל תשמור דהכא קאי אלא תאחר דלעיל מינה שישמור שלא יאחר ולר' יוחנן דאמר בסוף הקומץ רבה (מנחות דף לו: ושם) גבי מניח תפלין לאחר שקיעת החמה דהשמר דעשה לאו הוא [ה] ההיא דפסח ומילה מצות עשה ע"כ דלא כר"ע והיא דר"ל דיומא לא קיימי ומיהו לא יתכן כלל לאוקמיה דלא כר"ע דמשנה היא בפ"ק דכריתות (דף ג.) וסוגיא דשמעתא משמע בגמ' (דף ג:) דאתיא כר"ע דקתני אוב ולא קתני ידעוני [ב] וצריך לחלק בההיא דר' יוחנן דלא דמיא לשאר השמר דעשה [ו]:

בפיך זו צדקה. דכתיב יצא מפי צדקה (ישעיה מה): יקריב אותו מלמד שכופין אותו. כל מצות עשה נמי כופין כדאמר בפרק נערה שנתפתתה (כתובות דף מט: ושם) מכין אותו עד שתצא נפשו והא דאיצטריך קרא הכא משום דסלקא דעתא דאין כופין כאן לפי שכתוב לרצונו וא"ת הא דתנן פרק האומר משקלי (ערכין דף כא.) חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן חייבי עולות ושלמים ממשכנין אותן ה"ד אי מקמי דאתא לידי בל תאחר אפי' עולות ושלמים נמי לא ואי דעבר בבל תאחר אפי' חטאות ואשמות נמי [ז] וי"ל דלעולם בשלא עבר עדיין אלא דחזינן שהוא מתעצל להביא [ח] [ט](ומוליא הולאות חנם שלא לצורך כדי שלא ישאר בידו מה לקנות) והכי ממשכנין ואם אין מולאין במה למשכנו אז כופין כדקאמר הכא וא"ת ואעולות מ"ט [א] (לא) בעי למשכוני טפי מחטאות ואשמות והא בפ"ק דזבחים (דף ו.) אמר דעולות נמי מכפרים אחייבי עשה וי"ל כיון דאמרינן בעלמא (יומא דף פו.) שאם עשה תשובה לא זז משם עד שמוחלין לו הרי בתשובה מתכפר ולא דמי לחטאות ואשמות [י]:

חד דאמר ולא אפריש. נראה לי דמשני כך שהרי הקשה מעשה ומלא תעשה ומעשוי נראה בכל חד רואה ב' פסוקים ותרי למה לי ומשני נריכי בכל חד תרי קראי דחד קרא אתא גלל אמר ולא אפריש וקרא השני אתא גלל אפריש ולא אקריב ופריך מי מצית אמרת דאמר ולא אפריש והא נדבה כתיבא ביה ותנן כו' פירושו כך נ"ל היאך מוקמת העשה והלא תעשה והעשוי אנדבה דקראי דאמר ולא אפריש הא אותן ג' ענייניס עשה ולא תעשה ועישוי נראה דקאי לנדבה כמו לנדר שהרי באותו קרא כתיב נדבה כדאמר לעיל נדבה כמשמעה ואיך מצי היות קאי אמר ולא אפריש לנדבה הא זה איפכא מזה שהרי אמר ולא אפריש אינו אומר הרי זו אדרבה הוא כאומר הרי עלי [ג] כזה נדר שהרי אינו מפריש אז ונדבה פירושה היא דאמר הרי זו ומפריש באותה שעה כדתנן איזהו וכו' ומשני משכחת לה דאמר ולא אפריש דמשמע נדר משכחת לה תרתי אפי' בנדבה כגון דאמר הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריותה כשאומר הרי עלי הוא כמו נדר ורולה לעשות נדבה כשמבאר בו דין נדבה באומר דאינו חפץ להתחייב באחריותה [ד] אלא דמשכחת לה דאמר ולא אפריש כמו האומר הרי עלי ועל כל זאת היא כנדבה שהרי רולה שלא יתחייב באחריותה כנדבה [ט]:

איזהו נדר. [פ]משנה היא בפ"ק דקינין (משנה א'): על מנת שלא אתחייב באחריותה. לא דמי למתנה על מה שכתוב בתורה [י]:

עין משפט נר מצוה

כב א ב מיי' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הל' טו סמג לאוין שלה:

כג ג ד מיי' שם הל' טז סמג לאוין שלה:

כד ה מיי' שם הלכה ד [ה] ופ"א מהל' נדרים הל' ב סמג עשין קכג:

כה ו מיי' שם הלכה ו (ופ"א מהל' נדרים הל' שם) סמג שם:

כו ז מיי' פ"ח מהלכות מתנות עניים הל' א טוש"ע יו"ד סי' רנז סעי' ג [רב אלפס כאן ובכ"ק פ"ד דף כ.]:

כז ח מיי' פי"ד מהלכות מעשה הקרבנות הל' יג סמג עשין קפז:

כח ט מיי' פ"ד מהלכות תמורה הל' א סמג לאוין שמה:

תורה אור השלם

1. וְאִם הֵאָכֹל יֵאָכֵל מִבְּשַׂר זֶבַח שְׁלָמָיו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יֵרָצֶה הַמַּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יֵחָשֵׁב לוֹ פִּגּוּל יִהְיֶה וְהַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מִמֶּנּוּ עֲוֺנָהּ תִּשָּׂא: ויקרא ז יח

2. כִּי תִדֹּר נֶדֶר לַייָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְאַחֵר לְשַׁלְּמוֹ כִּי דָרֹשׁ יִדְרְשֶׁנּוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מֵעִמָּךְ וְהָיָה בְךָ חֵטְא: דברים כג כב

3. אִם אֵין לְךָ לְשַׁלֵּם לָמָּה יִקַּח מִשְׁכָּבְךָ מִתַּחְתֶּיךָ: משלי כב כז

4. מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ תִּשְׁמֹר וְעָשִׂיתָ כַּאֲשֶׁר נָדַרְתָּ לַייָ אֱלֹהֶיךָ נְדָבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ: דברים כג כד

5. כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל שִׁבְטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לְשִׁכְנוֹ תִדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה: וַהֲבֵאתֶם שָׁמָּה עֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֵת מַעְשְׂרֹתֵיכֶם וְאֵת תְּרוּמַת יֶדְכֶם וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקַרְכֶם וְצֹאנְכֶם: דברים יב ה-ו

6. אִם עֹלָה קָרְבָּנוֹ מִן הַבָּקָר זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יַקְרִיב אֹתוֹ לִרְצֹנוֹ לִפְנֵי יְיָ: ויקרא א ג

רבינו חננאל

ואכתי מאחר נדרו שהוא כשר ומרצה, מדבן עזאי נפקא, דתניא בן עזאי אומר כתיב ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה, וכתיב ביה המקריב אותו, אותו בלא ירצה, כלומר, זה הפיגול הוא בלא ירצה, דדייק המקריב [א] בכאן פירש בלא ירצה, אבל בכל מקום המקריב שהוא הזובח הוא החייב ולא הזבח. ופרקינן לא תימא בך חטא ולא בקרבנך חטא, אלא אימא בך חטא ולא באשתך חטא. פירוש בעון בל תאחר אין אשתו של אדם מתה. ת"ר מוצא שפתיך תשמור ועשית כול'. אמר מר מוצא שפתיך תשמור זו מצות עשה, למה לי והלא כבר אפיקנה מובאת שמה והבאתם שמה. תשמור זו מצות לא תעשה כדקיימא לן כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינן אלא בלא תעשה למה לי, הא בהדיא כתיב לא תאחר לשלמו. ועשית אזהרה לבית דין שיעשוך, הא מיקריב אותו לרצונו נפקא, דתניא הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. ופרקינן חדא קרא בדאמר הרי עלי כך וכך ולא הפריש, שכופין אותו להפריש. ואחר שהפריש ולא הקריב שכופין אותו להקריב. והני תרתי למה לי. צריכא, דאי אשמעינן אמר הרי עלי ולא הפריש שכופין אותו, משום דלא קיימיה לדיבוריה כול'. ומי מצית אמרת דאמר ולא הפריש, והא נדבה כתיב' ביה, ותנן איזהו נדר האומר הרי עלי עולה כול'. ופריק רבא כגון דאמר הרי עלי עולה על מנת שאינו חייב באחריותה. בפיך זו צדקה. שנאמר בי נשבעתי יצא מפי צדקה. אמר רבא וצדקה מיחייב עלה לאלתר דהא קיימי עניים. אמר רבא כיון שעבר עליו רגל אחד עובר בעשה. מיתיבי אמר רב פפיים מעידני שהיתה לנו פרה של זבחי שלמים ואכלנוה בפסח ואכלנו ולדה שלמים בחג, ואמרינן בשלמא בפסח לא אקרבוה, אימור לא מלו לה תמניא יומי. אלא בעצרת היכי משהי לה ועברי בעשה. ~~ופריק רב זביד כגון~~ ... [א] נראה דל"ל דדייק המקריב אותו פירוש בכאן בלא ירצה אבל בכל מקום וכו'.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה תשמור כו' את החקה הזאת בתפלין דמוקי לה ר"ע: (ב) בא"ד וצריך לחלק. נ"ב ועי' בתוס' פרק המוצא תפלין מבואר החילוק: (ג) ד"ה חד כו' הוא כאומר הרי עלי נדר כו' כל"ל ותיבת כזה נמחק: (ד) בא"ד להתחייב באחריותה אלמא דמשכחת לה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה איזהו נדר. משנה היא. וכותבת בזה עי' בב"ק דף סב ע"ב תד"ה מי קתני:

הגהות מהר"י לנדא

[א] בתוס' ד"ה יקריב וכו' ואעולות מ"ט בעי למשכוני כל"ל ועי' בתוס' מס' כריתות דף יב ע"א בד"ה או דלמא:

מוסף רש"י

מבקשין ממנו ממון. ממונו שגזל (זבחים כט:) פי' כלומר מבקשים ממנו ואומר שאין לו שהכל משועבדים לכתובת אשתו והיא אומרת גם כן שאין לו (ש"מ שם בשם גליון). משכבך. אשתו (שם). בפיך זו צדקה. דכתיב (ישעיה מה) יצא מפי צדקה (נדרים ז.). יקריב אותו. קרא יתירא הוא דהא כתיב ברישא דקרא זכר תמים יקריבנו (קדושין נ.) ומלי למיכתב יקריבנו אל פתח אהל מועד לרצונו לפני ה' (רשב"ם ב"ב מח.). מלמד שכופין אותו. לקיים דברי נדרו (קדושין שם) להקריב מה שנדר (ב"ב שם). איזהו נדר האומר הרי עלי עולה. ואחר כך הפריש בהמה ואמר הרי זו לנדרי אם מתה חייב באחריותה הואיל ומעיקרא ארכביה אכתפיה (חולין קלט. ובעי"ז מגילה ח.). נדבה האומר הרי זו עולה. ולא קיבלה עליו (מגילה ח.).

מוסף תוספות

א. דכתיב אותו הזבח בלא יחשב ואין המקריב בלא יחשב. רש"י זבחים כט. ב. היינו שהייתי אומר, דכל שאינו משלם בזמן שקבעה לו התורה, קרינא ביה אינו משלם, שהרי אינו משלם בזמן שהיה לו לשלם, ולפיכך איצטריך למימר קרא דבכי הא כיון שמשלם לבסוף, יהיה בו חטא על שעבר. ואשתו בחטאו כערב, או כמשכנו שמתמשכנות עליו, בשלם עליו כבר נפטר הערב ונפדה המשכון, אבל כשאינו משלם משתלם מן המשכון. שו"ת הרשב"א חלק ג סימן שמח. ג. וא"ת וכיון דעברו שלש רגלים עבר בבל תאחר עד היכן ממתינין לו לענוש את אשתו דהא כל יומא בעמוד ושלם קאי, וי"ל כל היכא שתבעוהו והוה ליה לשלם מתחלה ולא שילם במזיד, והיינו דאמר רבי יוחנן אלא אם כן מבקשין ממנו ממון ואין לו לפי שפשע ולא רצה לשלם בתחלה ועכשיו כשרוצה אין לו. ריטב"א. ד. והאי השמר נמי דקאי אעשה דמוצא שפתיך עשה הוא. תו' הר"ן. ה. ולהכי המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בלאו. תוס' עירובין נו. ד"ה השמר. ו. [ד]מודה הוא שאם לא הניח ביום שאינו לוקה דלענין הנחת היום השמר דעשה עשה הוא כמו לענין עשיית פסח דאמר הכא דהוי עשה משום דהוי קום עשה ודוקא לענין הנחת תפילין בלילה קאמר ר' יוחנן דלאו הוא דהוי כמו השמר בנגע הצרעת דחשיב ליה לאו בפ' אם לא הביא (שבת דף קלב:) אף על גב דכתיב לשמור ולעשות משום דפירושו לאו הוא השמר שלא תקוץ. שם. ז. דהא חטאות ואשמות נמי מהאי קרא נפקי ואכלהו כתיב ועשית. רשב"א. ח. בחטאות ואשמות כיון דלכפרה קאתי תלינן עיכובא באונס ולכי עבר האונס יביאם, אבל עולה ושלמים כיון דמתעצל ממשכנין אותו. תוס' הרא"ש. ט. אף על פי שהנדר פירשנו עליו שאם נגנבה או נאבדה חייב באחריותה מפני שאמרה בלשון הרי עלי מ"מ אם אמר הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריותה מאחר שאפרישנה אינו חייב עוד באחריותה ומ"מ כגון זו נדבה היא קרויה בלשון חכמים. מאירי. י. דכיון דאיכא נדבה שדינה בכך מסתמא לדעת כן הוא נודר שיהא נדרו כנדבה. תוס' הרא"ש. [ד]הכא בנדר עצמו מה שחייב באחריותו אינו מגזירת הכתוב אלא משום דשיעבד עצמו לכך דכיון דאמר עלי אטעניה על כתפיה לחיובי באחריותו (מגילה ח' א'), וכיון שכן כל היכא דפירש תוך כדי דבור שאינו מקבל עליו אחריותו שוב אין לנו עליו כלום. ריטב"א.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

שהיה חולה בעצרת רב אשי אמר מאי ואכלנו ולדה שלמים בחג דקתני חג השבועות ואידך כל היכא דתני פסח תני עצרת (א)(אמר) רבא [א]כיון שעברו עליו ג' רגלים בכל יום ויום עובר בבל תאחר מיתיבי [ב]אחד בכור ואחד כל הקדשים כיון שעברו עליהם שנה בלא רגלים רגלים בלא שנה עובר בבל תאחר והאי מאי תיובתיה אמר רב כהנא [ג]מאן דקא מותיב שפיר קא מותיב מכדי תנא אלאוי קא מהדר ליתני בכל יום ויום עובר בבל תאחר ואידך תנא למיקבעיה בלאו קא מהדר בלאוי יתירי לא קא מהדר גופא אחד בכור ואחד כל הקדשים כיון שעברו עליהם שנה בלא רגלים רגלים בלא שנה עובר בבל תאחר בשלמא רגלים בלא שנה משכחת לה אלא שנה בלא רגלים היכי משכחת לה הניחא למאן דאית ליה כסדרן משכחת לה אלא למאן דלית ליה כסדרן היכי משכחת לה בשלמא לרבי משכחת לה בשנה מעוברת דתניא[ג] [1]שנה תמימה רבי אומר מונה ג' מאות וששים וחמשה יום כמנין ימות החמה וחכ"א [ב]מונה י"ב חדש מיום ליום ואם נתעברה שנה נתעברה לו משכחת לה לרבי דאקדשה בתר חג המצות דכי מטא שילהי אדר בתראה שנה מליא רגלים לא מלו אלא לרבנן היכי משכחת לה כדתני רב שמעיה עצרת פעמים ה' פעמים ששה פעמים שבעה הא כיצד שניהן מלאין חמשה שניהן חסרין שבעה אחד מלא ואחד חסר ששה ומאן תנא דפליג עליה דרב שמעיה אחרים היא דתניא [ד]אחרים אומרים [ג]אין בין עצרת לעצרת אין בין ר"ה לר"ה אלא ד' ימים בלבד ואם היתה שנה מעוברת [ה]חמשה בעי ר' זירא יורש מהו בבל תאחר [2]כי תדור נדר אמר רחמנא והא לא נדר או דלמא [3]ובאת שמה והבאתם שמה והא מיחייב ת"ש דתני רבי חייא מעמך [ד]פרט ליורש והאי מעמך מיבעי ליה [ו]זה לקט שכחה ופאה קרי ביה עמך וקרי ביה מעמך בעי ר' זירא אשה מה היא בבל תאחר מי אמרינן הא לא מיחייבא בראיה או דלמא הא איתה בשמחה א"ל אביי ותיפוק ליה [ה]דהא איתה בשמחה ומי אמר אביי הכי [ז]והאמר אביי אשה בעלה משמחה לדבריו דר' זירא קאמר איבעי' להו [ח]בכור מאימתי מונין לו שנה אביי אמר משעה שנולד רב אחא בר יעקב אמר משעה שנראה להרצאה ולא פליגי [ו]הא בתם

הא

רש"י

שהיה חולה. הולד: כל היכא דקתני פסח. דבעי למיתני בתריה שבועות תני עצרת ולא חג: שנה בלא רגלים. לקמיה מפרש: למיקבעיה בלאו קא מהדר. להודיעך כל לידי זמן התחלת בל תאחר שבו: אלאוי יתירי לא מהדר. להודיעך לאוין הרבים שבו: הניחא למאן דבעי כסדרן משכחת לה. דעברה שנה ולא עברו רגלים כסדרן ולמדך דכיון דעברה שנה אע"פ שלא עברו רגלים כסדרן חייב וסבר לה כר"ש בחדא ופליג עליה בחדא: בשלמא לרבי. דאמר חדש העיבור אינו מן השנה חוץ מי"א יום ששנת חמה יתירה על הלבנה משכחת לה בשנה מעוברת: שנה תמימה. האמורה בבתי ערי חומה מונה שס"ה ימים ואפי' בשנה פשוטה ואף בשנה מעוברת כיון שעברו ג' מאות וששים וחמשה ימים משמכרה נחלט לו: מיום ליום. מט"ו בניסן לחמשה עשר בניסן אם מכרה בט"ו בניסן נתעברה לו למוכר ועל כרחו של לוקח אינו נחלט עד שיגיע ט"ו בניסן: בתר חג המצות. בתוך הרגל ואית דאמרי לאחר הרגל [ס]ושילהי אדר בתרא לאו דוקא אלא לאחר שיצא אדר קאמר: שנה מליא. ג' מאות וששים וחמשה ימים: פעמים ששה. שהוא ששה בסיון יום החמשים לעומר: שניהם מלאים. ניסן ואייר הרי ט"ו ימים מניסן ול' דאייר מלו להו חמשים בחמשה בסיון: א' מלא כו'. ומשכחת לה שנה בלא רגלים כגון שניהם מלאים ואירע עצרת בה' בסיון והקדישה למחרת בו' בסיון ולשנה הבאה היו שניהן חסרים ואירע עצרת בז' בסיון והשנה מלאה ביום ו' בסיון משהקדישה ועדיין לא עבר עצרת עליו: מאן תנא כו'. ת"ק דלא איירי בשנה בלא רגלים: אלא ד' ימים. קסברי לעולם כל חדשי השנה אחד מלא ואחד חסר ואין מעברין ואין מחסרין שום חדש לצורך והויא לה שנה שנ"ד ימים נמצאת כל השנה שבועים שלמים חוץ מד' ימים והן הדוחין קביעות השנה מקביעות חברתה: ואם היתה שנה מעוברת חמשה. קסבר חדש עיבור לעולם חסר ואינו דוחה את המועדות אלא יום אחד שהוא יתר על ד' שבועות: יורש מהו בבל תאחר. על נדר אביו: קרי ביה עמך ומעמך. ודריש ביה תרתי דעמך משמע ליה חלקו של עני ומ' יתירה למעוטי יורש: מי אמרי' הא לא מיחייבא בראיה. דכתיב (דברים טז) כל זכורך וכיון דלא מיחייבא למיסק לא שייך בה זמן רגלים לבל תאחר או דלמא מיחייבא למיסק משום שמחה דכתיב (שם) ושמחת בחגך ואמר מר (פסחים ד' קט.) בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שלמים שנאמר[ט] וזבחת שלמים ואכלת שם (ואכלת) ושמחת: בעלה משמחה. בבגדי צבעונין בא"י בבגדי פשתן המגוהצים הכי איתא בקדושין (ד' לד:): הא בתם. דקאי להרצאה משנראה להרצאה:

בעל

תוספות

שהיה חולה בעצרת. דפסול להקרבה כדתנן בבכורות (דף מא.) זקן חולה ומזוהם ובפרק כל האסורים (תמורה דף כח:) דרשינן ליה מדכתיב מן הצאן מן הכשבים ומן העזים ועוד כתיב (מלאכי א) כי תגישו פסח וחולה אין רע: אחד בכור ואחד כל הקדשים. להכי נקט בכור דעיקר שנה בבכור כתיב [י]מדכתיב כל הבכור אשר יולד (דברים טו) מלמד שהבכור נאכל כל שנתו כלומר דכתיב ביה תאכלנו שנה בשנה ושאר הקדשים דריש התם [י]מדכתיב כל:

בשלמא רגלים בלא שנה משכחת לה. כגון דאקדשה ערב פסח [א] (א) כך הפי' [ט]הניחא למ"ד דבעי כסדרן משכחת לה כגון דאקדשיה בתר חג המצות [ב]:

שנה בלא רגלים היכי משכחת לה. דאי באקדשיה בתוך הרגל דכי מטיא שתא אכתי ליכא שלש רגלים דשלימים בעינן כדלעיל ה"נ איכא רגלים שלימים דסוף רגל ראשון דאשתקד מצטרף [מ](על) תחלת רגל דהשתא ובירושלמי מפרש תפתר כגון דאקדשיה כשהיה מחוסר זמן בפסח ולקמן אין משמע כן דאמרינן אין מונין שנה לבכור אלא משעה שראוי להרצאה: בשלמא לרבי משכחת לה בשנה מעוברת. לר"מ דאמר לעיל ברגל אחד ולר"א בן יעקב דאמר שני רגלים לא משכחת לה אלא בחולה ברגלים והוא הדין דהוה מצי לשנויי הכא לרבי ולרבנן: כמנין ימות החמה. ופי' בקונט' וה"ה בכל שנים סתם לרבי דילפינן מתמימה דבתי ערי חומה [ג]כדמוכח בפרק [י](שני) דערכין (דף לא:): בתר חג המצות. לאו דוקא דהוא הדין בתוך חג המצות כדמוכח לעיל[ס] דכולי רגל בעי:

יורש מהו בבל תאחר. דיורש חייב להביא כדתנן במסכת קינין (פ"ב משנה ה) ומייתי לה בכמה דוכתי האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשים עולתה ומשמע בפ"ק דקדושין (דף יג:) דלמ"ד שעבודא לאו דאורייתא כשהפרישה מחיים ולמ"ד דאורייתא אע"פ שלא הפרישה מחיים ובסוף יש בכור (בכורות דף נא:) נמי אמר מה להלן יורשים חייבים בעולת ראיה של אביהן: הא ליתא בראיה. והוא הדין זקן וחולה ומי שאין לו קרקע וכל הפטורים מן הראיה: דהא איתה בשמחה. וקרינא בה ובאת שמה והבאתם שמה:

אשה בעלה משמחה. פי' בקונט' בבבל בבגדים [צבעונים] ובא"י בכלי פשתן המגוהצין כדאיתא בקדושין (ד' לד: ושם) וקשיא לר"ת דהני מילי בזמן הזה אבל בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר כדאמר בע"פ (פסחים ד' קט. ושם) ועוד אמרי' פ"ק דחגיגה (ד' ו. ושם) אמתני' דאיזה קטן כל שאינו יכול לאחוז בידו[ע] [של אביו] לעלות מירושלים להר הבית עד הכא מאן [ג]אתייה ומשני עד הכא מיחייבה אמיה בשמחה משמע שזקוקה לעלות משום שלמי שמחה ומפרש ר"ת בעלה משמחה שהחיוב על בעלה ולא עליה לפיכך לא קרינא בה ובאת שמה והא דקאמר בחגיגה דמיחייבה אמיה משום בעלה ולא משום היא ומיהו אשכחן בפסחים פ' אלו דברים (ד' עא.) אפי' בזמן שבהמ"ק קיים היכא דלא אפשר משמחה בכסות נקיה ויין ישן כגון היכא דחל יו"ט ראשון של חג להיות בשבת דבעינן זביחה בשעת שמחה:

הא

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הלכה טו:
ל ב מיי' פי"ב מהלכות שמיטין הל' א והל' ה ופ"א מהל' בכורות הל' יב סמג עשין ריא טוש"ע יו"ד סי' שו סעיף י:
לא ג [מיי' פ"ח מהל' קדוש החדש הלכה ז] סמג עשין מז:
לב ד ה מיי' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הלכה יד [ופ"א מהלכות חגיגה הלכה א]:
לג ו מיי' פ"א מהלכות בכורות הל' ח סמג עשין ריד טוש"ע יו"ד סי' שו סעי' ז:

מוסף תוספות

א. שעברו עליו פסח שבועות סוכות ועדיין לא נגמרה לו שנה עד ניסן הילכך רגלים מלאו ושנים לא מלאו. פי' הרמב"ם. ב. שנגמרה שנה ועדיין לא נגמרו רגלים ואין עמו רגל אחר חוץ מפסח אליבא דר"ש דאינו עובר עד שיעברו עליו ג' רגלים כסדרן. שם. ג. [משום] דקשיא לי אם איתא דשנה האמורה בבכור שנה פשוטה מנינן ולא גמר משנה האמורה לענין בתי ערי חומה, הא לרבנן נמי משכחת לה שנה בלא רגלים בשנה מעוברת, דלגבי בכור כיון דלא כתיב ביה שנה תמימה אין חדש העבור בכלל ואין לו אלא למנות י"ב חדש, הלכך כיון דאקדשה בתר חג המצות כי מטי שילהי אדר בתראה שנה מליא רגלים לא מלו, אלא ודאי ש"מ דהכא כשנה האמורה בבתי ערי חומה דיינינן לה בין לרבי בין לרבנן, וזה הכריחו לרש"י ז"ל לפרש כן לפי דעתי. ריטב"א.

רבינו חננאל

שהיו הבעלים חולין בעצרת ולא עלו ולא חגגו. ופריק רב אשי פירוק אחר ופשוט הוא. אמר רבא כיון שעברו עליו ג' רגלים בכל יום ויום עובר בבל תאחר. ואותבינן עליה מיהא אחד בכור ואחד כל הקדשים כיון שעברו עליהן שנה בלא רגלים או רגלים בלא שנה עובר בבל תאחר. ודייקינן מדלא קתני בכל יום ויום עובר בבל תאחר, ש"מ דבלאו אחד בלבד הוא דעבר. ופרקינן למיקבעיה בלאו קמיהדר, אלאוי יתירי, כלומר בכל יום ויום עובר בלאו, לא קא מהדר. פירוש בשלמא רגלים בלא שנה משכחת לה, ואפילו למאן דבעי כסידרן, כגון שנולד בתחילת ניסן דכד מטי ליה שלהי תשרי, הרי ג' רגלים מלו להו, פסח ועצרת וסוכות, שנה לא מלאי. אלא שנה בלא רגלים היכי משכחת לה. בשלמא למאן דאית ליה כסידרן משכחת לה כגון דאקדשה באייר, דכי מטי ליה אייר אחרינא, שנה מלאי ועדיין רגלים לא מלו, דהא לא עבר עליו אלא חג המצות בלבד, וצריך לעבור עליו עו[ד] עצרת וחג הסוכות, ואחרי כן יעבור בבל תאחר. אלא למאן דלית ליה כסידרן היכי משכחת לה. בשלמא אליבא דר' דתני ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה, ודייק הלשון דכתיב תמימה ואמר שנה תמימה, מונה ימים כמניין ימות החמה, משכחת לה כגון דאקדשיה בתר יום חג המצות והוא ביום י"ו בניסן, דכי מטא שלהי אדר

מסורת הש"ס

א) [נ"ל ואמר], ב) [תוס' דערכין ספ"ג], ג) ערכין לא: [יומא סה:], ד) לקמן כ. שבת פז: סוכה נד: ערכין ט: [תוס' שם פ"א ה"ד], ה) [עמ"ש תוס' לקמן כ. ד"ה ואם היתה], ו) [לעיל ה:], ז) קדושין לד:, ח) [עי' תוס' ערכין יח: ד"ה שנתו], ט) [דברים כז], י) כתיב ביה תאכלנו כו' מדכתיב כל כצ"ל, כ) [בספרי פרשת ראה], ל) הך הניחא הוא התחלת דבור תוס' אחר, מ) גי' רש"א עם, נ) [נ"ל בתרא] אמנם בפ"ב שם ט: מוכח ג"כ, ס) [דף ה:], ע) ח"מ,

תורה אור השלם

1. וְאִם לֹא יִגָּאֵל עַד מְלֹאת לוֹ שָׁנָה תְמִימָה וְקָם הַבַּיִת אֲשֶׁר בָּעִיר אֲשֶׁר לוֹ חֹמָה לַצְּמִיתֻת לַקֹּנֶה אֹתוֹ לְדֹרֹתָיו לֹא יֵצֵא בַּיֹּבֵל: ויקרא כה ל
2. כִּי תִדֹּר נֶדֶר לַייָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְאַחֵר לְשַׁלְּמוֹ כִּי דָרֹשׁ יִדְרְשֶׁנּוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מֵעִמָּךְ וְהָיָה בְךָ חֵטְא: דברים כג כב
3. כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל שִׁבְטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לְשִׁכְנוֹ תִדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה: דברים יב ה

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בשלמא רגלים כו' ערב פסח וכך הפירוש בהא דקאמר הניחא למ"ד: (ב) ד"ה אשה כו' עד הכא מאן אייתיה ומשני עד הכא דמחייבת אימיה בשמחה אייתיתיה משמע:

גליון הש"ס

גמ' אמר רב כהנא מאן דקא מותיב. כעין זה שבת קכג ע"א כתובות יא ע"א: רש"י ד"ה בתר חג המצות וכו' ושילהי אדר בתרא לאו דוקא. עיין יומא (סז.) [סה:] בתוס' ד"ה דתניא:

מוסף רש"י

ואידך. רב זביד אמר לך, כל היכא דתני פסח. ובעי לאדכורי מידי בעצרת, תני עצרת. ולא קרי ליה חג, אבל אי מדכר לפסח בלשון חג המצות הוה תני לעצרת בלשון חג (תמורה יח:). שנה תמימה. האמורה בבתי ערי חומה להיות חלוטה ללוקח (יומא סה:). כמנין ימות החמה. בין בפשוטה בין במעוברת (ערכין לא:) בין שעיברו ב"ד את השנה בין שלא עיברוה, שאין לך למנות אלא לימות החמה (יומא שם). מונה י"ב חדש מיום ליום. הכל כמו שישראל מונין י"ב חדש מיום ליום אם פשוטה היא (שם) כמו שאנו קובעין אותן לשנת לבנה (ערכין שם). אלא ד' ימים בלבד. אם נקבע עכשיו באחד בשבת, יהא לשנה הבאה בחמישי בשבת (לקמן כ. וסוכה נד: וערכין ט:) כשהיא קובע כל החדשים כסדרן אחד מלא ואחד חסר, הוו ארבעה ימים בין תחלת שנה לתחלת שנה אחרת, שמנין חדשי לבנה כסדרן שנ"ד ימים, כולן שבועין חוץ מארבעה ימים (שבת פז: וכעי"ז לקמן כ.) וזה הסדר לפי מולד לבנה הוא, שבין מולד למולד עשרים ותשעה

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

הא בבעל מום בעל מום מי מצי אכיל ליה דקים ליה ביה שכלו לו חדשיו ת"ר באחד בניסן ראש השנה לחדשים ולעיבורין ולתרומת שקלים וי"א אף לשכירות בתים לחדשים מנלן דכתיב [1]החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אותו וגו' וכתיב [2]שמור את חדש האביב איזהו חדש שיש בו אביב הוי אומר זה ניסן וקרי ליה ראשון ואימא אייר בעינא אביב וליכא ואימא אדר בעינא רוב אביב וליכא מידי רוב אביב כתיב אלא אמר רב חסדא מהכא [3]אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי באספכם את תבואת הארץ איזהו חדש שיש בו אסיפה הוי אומר זה תשרי וקא קרי ליה שביעי ואימא מרחשון ומאי שביעי שביעי לאייר בעינא אסיף וליכא ואימא אלול ומאי שביעי שביעי לאדר בעינא רוב אסיף וליכא מידי רוב אסיף כתיב אלא אמר רבינא דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו מדברי קבלה למדנו [4]ביום עשרים וארבעה לעשתי עשר חדש הוא חדש שבט רבה בר עולא אמר מהכא [5]ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו בחדש העשירי הוא חדש טבת רב כהנא אמר מהכא [6]בארבעה לחדש התשיעי בכסלו רב אחא בר יעקב אמר מהכא [7]ויקראו סופרי המלך בעת ההיא בחדש השלישי הוא חדש סיון רב אשי אמר מהכא [8]הפיל פור הוא הגורל לפני המן מיום ליום ומחדש לחדש שנים עשר הוא חדש אדר ואיבעית אימא מהכא בחדש הראשון הוא חדש ניסן וכולהו מאי טעמא לא אמרי מהאי דלמא מאי ראשון ראשון למילתיה ותנא דידן בשנים קמיירי בחדשים לא קמיירי: ולעיבורין: לעיבורין מניסן מנינן והתניא (א)[א]אין מעברין השנה לפני ר"ה ואם עיברוה אינה מעוברת אבל מפני הדחק מעברין אותה אחר ר"ה מיד [ב]ואעפ"כ אין מעברין אלא אדר אמר רב נחמן בר יצחק מאי עיבורין [ג]הפסקת עיבורין דתנן [ג]הן העידו [ד]שמעברין השנה כל אדר שהיו אומרים עד הפורים מ"ט דמאן דאמר עד הפורים כיון דאמר מר [ה]שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום אתי לזלזולי בחמץ ואידך מידע ידיע דשתא מעברתא בחושבנא תליא מלתא וסברי חושבנא הוא דלא סליק להו לרבנן עד האידנא ותנא דידן בהתחלה קמיירי בהפסקה לא קמיירי: ולתרומת שקלים: מנלן א"ר יאשיה אמר קרא [9]זאת עולת חדש בחדשו לחדשי השנה [ו]אמרה תורה חדש והבא קרבן מתרומה חדשה וגמרי שנה שנה מניסן דכתיב [1]ראשון הוא לכם לחדשי השנה ולגמור שנה שנה מתשרי דכתיב [10]מראשית השנה דנין [ז]שנה שיש עמה חדשים משנה שיש עמה חדשים ואין דנין שנה שיש עמה חדשים משנה שאין עמה חדשים [ח]אמר רב יהודה אמר שמואל קרבנות צבור הבאין באחד בניסן מצוה להביא מן החדש [ט]ואם הביא מן הישן יצא אלא שחיסר מצוה תנ"ה [י]קרבנות צבור הבאין באחד בניסן מצוה להביא מן החדש ואם הביא מן הישן יצא אלא שחיסר מצוה [ח]ויחיד שהתנדב משלו כשרין ובלבד שימסרם לצבור [כ]פשיטא מהו דתימא ליחוש שמא
לא

רש"י

בעל מום. שנולד במומו ועומד לישחט בחוץ מיום שנולד הוא ראוי לכך ומונין לו משנולד: **מי מצי אכיל ליה.** ביום שנולד דלמא נפל הוה ואין שחיטה מטהרתו עד שישהה שמונה ימים דשוב נפק ליה מכלל נפל דתניא (שבת ד' קלה:) רשב"ג אומר כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל ובבהמה שמונה ימים: **לחדשים.** למנין חדשי השנה: **לעיבורין.** קא ס"ד לישב ב"ד ולעיין אם השנה הבאה צריכה להתעבר: **ולתרומת שקלים.** (א) להקריב ראשון קרבנות הלקוחים מתרומת קופות של שקלי שנה זו: **אף לשכירות בתים.** המשכיר בית לחבירו ואמר לשנה זו כלתה שנתו באחד בניסן ואפי' לא דר בו אלא חדש אחד: **החדש הזה לכם.** ומנלן דניסן דכתיב ויקחו להם שה לפסח וכתיב קרא אחרינא שהפסח בחדש האביב שיש בו אביב שהתבואה בכירה בו להיות מבושלת בגמר בישולה: **בעינא אביב וליכא.** שכבר נגמרה מניסן ואי איכא זרעא אפילה אין זה בכיר אלא אפיל: **ואימא אדר.** דאיכא זרעא חרפא המתבכר מאדר: **רוב אביב.** שיהו רוב תבואות מתבכרות בו: **שיש בו אסיפה.** שמכניסין בו פירות לבית מפני הגשמים וכל הקיץ הן עשויות גדישין לייבש: **ראשון למילתיה.** למעשה המן: **ותנא דידן.** דלא תנא במתני' ר"ה לחדשים: **עיבורים מניסן מנינן.** בתמיה וכי רשאין ב"ד לישב ולעיין בצורכי עיבור א] ר"ה בניסן: **אין מעברין.** אין מעיינין בצורכי צבור ט) להודיע לגולה שעיברו ב"ד את השנה שלא ישתכח הדבר עד אדר הבא: **אבל מפני הדחק.** שמפחדין שלא יגזרו נכרים י) מלישב ב"ד או שצריך הנשיא לחצר המלך ואין מעברין אא"כ ירצה נשיא כדאמר בסנהדרין (דף יא.): **ואעפ"כ אין מעברין אלא אדר.** אין מוסיפין חדש על השנה אלא אדר דכתיב שמור את חדש האביב חדש הסמוך לאביב עבר שיבא אביב בזמנו: **הפסקת עיבורין.** שכיון שקדשו את החדש לשם ניסן פסקה שנה שעברה מלהיות מעוברת עוד שאין רשאין לעשות ניסן אדר שכבר נכנסה שנה אחרת לענין עיבור: **הם העידו.** רבי יהושע ור' פפייס שמעברים את השנה כל אדר אם ראו ב"ד לאחר הפורים שהשנה צריכה להתעבר מעברין אותה: **שהיו אומרים עד הפורים.** לפי שהיו חכמים אומרים שאין מעברין אא"כ נתישבו בדבר לפני הפורים לכך הוזקקו לעדות זו: **אתי לזלזולי בחמץ.** שכבר מן הפורים ואילך התחילו הדרשנים לדרוש ברבים בהלכו' הפסח הוזקקו השומעים לעשות פסח לסוף ל' יום ואם יעברו ב"ד את השנה לא יתקבלו דברי שלוחי ב"ד לשומעין לדחות את הפסח שכבר שמעו מן הדרשני': **בהפסק' לא קא מיירי.** בראשי שנים דהפסקה לא קא מיירי: **חדש בחדשו לחדשי.** חדשי יתירא לדרשה:
יפה

תוספות

הא בבעל מום. בעל מום מעיקרו דתם ונעשה בעל מום כיון דלא חזי לאכילה מונים לו משעת הרצאה [א] ואין לדקדק מכאן שיהיה שייך בל תאחר בנתינה לכהן דהכא לענין להאכילו בתוך שנתו לצריך כדאיתא פרק [עד כמה] (בכורות דף כו:): **מדברי** קבלה למדנו. לא מצי למילף מכאן מינייהו כלל [ב] אם לא נאמר שהיתה קבלה בידם סדר שמות החדשים זה אחר זה והכי אמר בירושלמי שמות החדשים עלו בידם מבבל בראשונה בירח האיתנים שבו נולדו אבות בירח בול שבו כל העולם נובל והארץ עשויה בולות בולות שבו בולים לבהמה בבתיהם בירח זיו שבו זיו לאילנות מכאן ואילך ויהי בחדש ניסן שנת עשרים ויהי בחדש כסלו שנת עשרים בחדש העשירי הוא חדש טבת: **בשנים** קא מיירי. וקשיא דהא קא אמר לרגלים ואמר לעיל כיון שעברה עליו שנה בלא רגלים ורגלים בלא שנה י"ל מכל מקום בחדשים לא קא מיירי: **הם** העידו. משנה היא בעדיות (פ"ז משנה ז) ופ"ק דסנהדרין (ד' יב: ושם) גבי י) עברוה ביום ל' של אדר דאמר רב נחמן מעובר וקדוש ומקשי ליה רבא מכדי מפורים לפסח תלתין יומין הוי ומפורים דרשינן בהלכות הפסח וכי מטי ריש ירחא ומרחקים להו אתי לזלזולי ה"נ ה"מ לאקשויי אמתניתין דעדיות: **בהפסקה** לא קא מיירי. לקמן (ד' יב.) (ב) גבי אחד בתשרי ר"ה לירקות ולא קתני לנדרים כדקתני בברייתא משום דמתניתין בהפסקה לא קא מיירי: **מראשית** השנה. לקמן (ד' ח.) אמרינן דזה תשרי: **שמא** לא ימסרם יפה יפה. פלוגתא דתנאי היא בסוף פרק הבית והעליה (ב"מ ד' קיח.) גבי שומרי ספיחים בשביעית אי מתנדב שומר חנם וקצת תימה דפריך הכא פשיטא במילתא דהויא פלוגתא דתנאי ושמא יש לחלק דהכא ט) ליכא למיחש כולי האי כמו בשומר [ג]:
לא

מסורת הש"ס

א) [סנהדרין יב. תוס' שם פ"ב ה"ג], ב) סנהדרין פז. עדיות פ"ז מ"ז, ג) פסחים ו. מגילה כט: סנהדרין יב: [ע"ז ה: תוספ' מגילה פ"ג ה"ב בכורות נח.], ד) יומא סה: מגילה כט: ע"ש, ה) [לקמן ח: ט:], ו) יומא סה:, ז) [תוספתא פ"א ה"ד], ח) [יומא לה: ב"מ קיח.], ט) בס"א: עיבור, י) בס"א: שמד, כ) [נ"ל קידשו],

מוסף רש"י

אין מעברין השנה לפני ר"ה. אין יושבין ב"ד קודם ראש השנה לעיין ולומר תתעבר שנה זו בשני אדרים, מפני שיש שכחה בדבר קודם שיגיע ומזלזלי בחמץ (סנהדרין יב.). **אבל** מפני הדחק. שמא לא יהא שם ב"ד מופלא סמוך לאדר או שמא יצא מלך אדומי ויעכב על ידן, מעברין אותה. ומודיעין לגולה אחר ר"ה מיד שעיברוה (שם). **ואעפ"כ** אין מעברין. אותה בשני חדשים אחרים אלא כשיגיע אדר יעשו שני אדרים (שם). **הן העידו.** ר' יהושע ור' פפייס במס' עדיות (סנהדרין פז.). **שמעברין** השנה כל אדר. ואע"פ שלא נמלכו לעבר קודם הפורים וקראו את המגילה באדר הראשון ואחר כך ראו שהשנה צריכה להתעבר ועברוה (שם). **שהיו אומרים עד** הפורים. לפיכך הוצרכו להעיד כן שהיו שאר חכמים אומרים עד הפורים מעברין ושוב אין מעברין (שם). **שואלין בהלכות** הפסח. וכי מרחק להו לא לייתי לשלוחי ב"ד שכבר שמעו מן הדרשנים לעשות הפסח בסוף ל' ואתי לזלזולי בחמץ (שם). **חדש** בחדשו לחדשי השנה. כל הני חדשים למה לי (מגילה כט:) חדושין יתירי כתיבי לדרשה לומר לך יש חדש שאתה צריך לחדש הקרבנות ולהביאם מתרומה חדשה (יומא סה:) שאתה צריך לחדשו בהבאת עולות תמידין ומוספין מתרומה חדשה, וזהו ניסן (מגילה שם).

תורה אור השלם

1. הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: שמות יב ב

2. שָׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעָשִׂיתָ פֶּסַח לַייָ אֱלֹהֶיךָ כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב הוֹצִיאֲךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לָיְלָה: דברים טז א

3. אַךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאָסְפְּכֶם אֶת תְּבוּאַת הָאָרֶץ תָּחֹגּוּ אֶת חַג יְיָ שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שַׁבָּתוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שַׁבָּתוֹן: ויקרא כג לט

4. בְּיוֹם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לְעַשְׁתֵּי עָשָׂר חֹדֶשׁ הוּא חֹדֶשׁ שְׁבָט בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ הָיָה דְבַר יְיָ אֶל זְכַרְיָה בֶּן בֶּרֶכְיָהוּ בֶּן עִדּוֹא הַנָּבִיא לֵאמֹר: זכריה א ז 5. וַתִּלָּקַח אֶסְתֵּר אֶל הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ אֶל בֵּית מַלְכוּתוֹ בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי הוּא חֹדֶשׁ טֵבֵת בִּשְׁנַת שֶׁבַע לְמַלְכוּתוֹ: אסתר ב טז 6. וַיְהִי בִּשְׁנַת אַרְבַּע לְדָרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ הָיָה דְבַר יְיָ אֶל זְכַרְיָה בְּאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ הַתְּשִׁעִי בְּכִסְלֵו: זכריה ז א 7. וַיִּקָּרְאוּ סֹפְרֵי הַמֶּלֶךְ בָּעֵת הַהִיא בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי הוּא חֹדֶשׁ סִיוָן בִּשְׁלוֹשָׁה וְעֶשְׂרִים בּוֹ וַיִּכָּתֵב כְּכָל אֲשֶׁר צִוָּה מָרְדֳּכַי אֶל הַיְּהוּדִים וְאֶל הָאֲחַשְׁדַּרְפְּנִים וְהַפַּחוֹת וְשָׂרֵי הַמְּדִינוֹת אֲשֶׁר מֵהֹדּוּ וְעַד כּוּשׁ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה מְדִינָה וּמְדִינָה כִּכְתָבָהּ וְעַם וָעָם כִּלְשֹׁנוֹ וְאֶל הַיְּהוּדִים כִּכְתָבָם וְכִלְשׁוֹנָם: אסתר ח ט 8. בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא חֹדֶשׁ נִיסָן בִּשְׁנַת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הִפִּיל פּוּר הוּא הַגּוֹרָל לִפְנֵי הָמָן מִיּוֹם לְיוֹם וּמֵחֹדֶשׁ לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים עָשָׂר הוּא חֹדֶשׁ אֲדָר: אסתר ג ז 9. וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַהִין יִהְיֶה לַפָּר וּשְׁלִישִׁת הַהִין לָאַיִל וּרְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ יָיִן זֹאת עֹלַת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: במדבר כח יד 10. אֶרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ דֹּרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד עֵינֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה: דברים יא יב

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"ד מהל' קדוש החדש הלכה יג סמג עשין מו:
לה ב מיי' שם הלכה א סמג שם:
לו ג ד מיי' שם הל' יד:
לז ה טוש"ע או"ח סי' תכט סעיף א:
לח ו ז מיי' פ"ד מהל' שקלים הל' יא סמג עשין מה:
לט ח מיי' פ"ח מהל' כלי המקדש הל' ז:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ולתרומת שקלים. ראשון להקריב קרבנות הלקוחים מתרומת שלש קופות: (ב) תוס' ד"ה בהפסקה כו' לקמן גבי אחד. נ"ב נראה דקשיא להו אמאי [לא פריך הש"ס גבי] לירקות ולנדרים בברייתא לקמן דף י"ב [ותנא דידן אמאי לא חשיב נדרים אלא] דס"ל לתלמודא תנא ושייר אם כן הכא נמי לא הוי ליה למימר בהפסקה לא קמיירי אלא דתני ושייר [ואהא קאמרי דלקמן נמי סמך אתירוצא] דהכא בהפסקה לא קמיירי:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שמא וכו' ליכא למיחש כולי האי. עיין יומא לה ע"ב תוס' ד"ה ניחוש:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה עיבורין מניסן מנינן כו' ולעיין בצרכי עיבור השנה בניסן כצ"ל:

מוסף תוספות

א. דכיון שהתחלנו למנות לו משעה שנראה להרצאה אין משנין מנינם, ואפי' הומם תוך ח' מכל מקום לא התחלנו למנות לו משנולד. ריטב"א. ב. דלעולם אימא לך דניסן לאו ראשון אלא אייר או אחר, ושמא טבת קודם לכסליו או מרחשון. תוס' ישנים. ג. דשאני התם כיון שבאין מן ההפקר כסבור שאין בהן זכיה כל כך דמיבעי למימסרינהו יפה יפה, אבל הכא דהוה ממונו גמור הא ידע ודאי דבעי למימסרינהו יפה יפה, ועוד דהתם סבור דאפילו בשל יחיד יוצא ולא בעי זכיה שלימה מה שאין כן בקרבנות ציבור. ריטב"א.

רבינו חננאל

ובכור בעל מום משעה שנולד שראוי לאכילה והוא דקים ליה בגויה שכלו לו חדשיו, מונין לו שנה משעה שנולד. **תנו רבנן באחד בניסן ראש השנה לחדשים** כול' מנא לן, דכתיב ראשון הוא לכם לחדשי השנה ונדחה. ופירש רב חסדא ונדחו דבריו. ואמר רבינא דבר זה אינו מפורש בתורה אבל מפורש הוא בדברי קבלה, וביום עשרים וארבעה לעשתי עשר חדש הוא חדש שבט וגו'. ואסיקנא ומתניתין דלא קתני לחדשים לא פליג, אלא בשנים קא מיירי בחדשים לא קא מיירי. **ולעיבורין.** אוקימנא להפסקת עיבורין. כלומר, כיון שהגיע ניסן נפסק עבור משנה זו, כדתנן הן העידו שמעברין את השנה כל אדר, שהיו אומרים עד הפורים. ואם נשלם אדר ולא עיברוה, נפסק העיבור ושוב אין מעברין שנה זו. ותנא דידן בהתחלת השנים מיירי, בהפסקת עיבור מזו השנה לא מיירי. **ולתרומת שקלים.** פירוש, בשלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה, ובשלש קופות של שלש סאים היו תורמין את הלשכה. והתרומה הראשונה של תרומת שקלים היתה באחד בניסן כר' טבי דאמר קרא זאת עולת חדש בחדשו לחדשי השנה, חדש והבא קרבן מתרומה חדשה, וכתיב ביה בניסן ראשון הוא לכם לחדשי השנה, וגמר שנה שנה מניסן. וכי הא דתניא קרבנות הצבור הבאות באחד בניסן מצוה להביא מן החדש, ואם הביא מן הישן יצא, אלא שחיסר [מצוה]. ויחיד שהתנדב משלו כשרין, ובלבד שימסרם לצבור.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות